

DUDÁS ÁRPÁD

Zsadány Polgármesterének

Kutatási eredményei

Attila hun királyról

Január 7-én Attila napja van, és valószínűleg 2003-ban ünnepeltük Attila hun király 1600 éves születését. Ezért fontosnak tartom tájékoztatni a közvéleményt eddigi adatgyűjtésemről, Attila hun király feltételezhető lakóhelyéről, amely királyi központja volt.

Kutatásaim szerint kijelenthetem, hogy Attila hun király lakóhelye Zsadány községben volt, amely község ma Békés megyéhez, korábban Bihar vármegyéhez tartozott. Állításom az egyetlen olyan szemtanú írására alapozom, aki járt Attila udvarában, nevezetesen Priszkosz Rétorra (aki követ volt). A Kelet- Római Birodalomból, konkrétan Konstantinápolyból jött Zsadányba Attila "falujába".

Konstantinápolyból Szófián keresztül jöttek 13 napot. A térkép alapján a két város közötti távolság 500 km, tehát napi átlagban 38 km-t tettek meg. Szófiából Nissbe mentek, de nem azért, mert az lehetett a legrövidebb út Attilához, hanem azért, hogy elhozzanak 5 embert magukkal, akit Attila követelt Theodosios császártól.

Nissből a Dunához mentek. Sok tudós azt feltételezi, hogy a Morava folyó partján folytathatták útjukat a Dunához, végső soron Attilához. Nis a Morava folyó partján fekszik. Elegendő ránézni a domborzati térképre és máris megállapítható, hogy ez a feltevés téves. Priszkosz Rétor pontos ember lehetett, leírása ma is pontos útmutatást ad.

Amikor átkeltek a Dunán, szinte azonnal összetalálkoztak Attilával, aki már várta őket. A Kelet-Római követek sátrat akartak verni egy dombon, de a hunok nem engedték, mert Attila sátra sík vidéken állt.

Tehát Orsova lehetett a legkeletibb, Újmoldova, Moldova veche környéke pedig a legnyugatibb rész, ahol átkeltek a Dunán. A Dunától indultak aztán Attilával annak fapalotájába. Priszkosz Rétor csak északi irányt említ leírásaiban.

Tegyünk le egy vonalzót Nis városára a térképen és húzzunk egyenest Nis és Zsadány között. Az irány szinte pontosan északi. A képzeletbeli egyenes a Dunát Újmoldovánál, a Temest majdnem Temesvárnál, a Marost közel Aradnál metszi. Priszkosz Rétor egyértelműen leírja, hogy a Dunától, ahol Attilával találkoztak 7 nap telt el addig, amikor is összetalálkoztak a Nyugat-Római követekkel. Azt is leírja, hogy vendégségben voltak Buda özvegyénél, amely valószínűleg egy napos pihenővel járt.

Tehát Buda özvegyéhez 5 nap alatt értek, még mielőtt találkoztak a Nyugat-Római küldöttekkel. Ismét a térképet kell elővenni és a vonalzót, 5 nap utazás 38 km / nap átlagteljesítménnyel 190 km. Nem lehet véletlen, hogy Újmoldova és Dombegyháza között 190 km van éppen.

Dombegyházán komoly hagyománya van Attilának és a hunoknak, Priszkosz Rétor leírása is egyértelművé teszi ezt. Az általam nagyra becsült Radnai Mikes tehát közel járt az igazsághoz, amikor azt állította, hogy Dombegyházán az öt kunhalom valójában hun királyi sír. Radnai Mikes könyvet is írt erről, amelyben logikusan, ész érvekkel próbálta bizonyítani Attila és Dombegyháza kapcsolatát.

Egy dolgot nem tudott megmagyarázni számomra. Priszkosz Rétor, miután átkelt a három folyón: a Temesen, Torontáli Maroson és a Maroson, azonnal megérkezett Buda özvegyéhez. Gyakorlatilag Dombegyháza a Maros partján van. Tehát Radnai nem tudta megmondani, vagy nem akarta, hogy hová vitt még két napot Priszkosz Rétor útja.

Én azt sejttem, hogy Zsadányba, amely most már látható, nem véletlenül 75-76 km-re van Dombegyházától, tehát éppen kétnapi útra onnan. A Dunától 260 km-re, amely átlagosan 37.5 km/ napi járást feltételez a hét nap alatt.

Térjünk vissza tehát a Kelet - Római küldöttséghez, melynek Priszkosz Rétor tagja volt, és a Nyugat - Római küldöttség találkozására, amely a Keletiek Dunától elindulása hetedik napján volt és ebből egy napot pihentek Priszkosz követei Buda özvegyénél Dombegyházán. Ez a találkozás a mai Gyulán, annak környékén lehetett, éppen fele távolságra Zsadány és Dombegyháza között.

Itt várták meg Attilát, aki egy kis kitérőt tett, egy ideig a Dunától a Kelet- -Rómaiakkal utazott,

majd síkságra érve, sokadik feleségéért ment egy faluba. A leírásból nem tudható meg, hogy napokat vagy órákat vártak Attilára Gyulánál. Az azonban egyértelmű, hogy amikor az újra hozzájuk csatlakozó Attila megérkezett megvárták, míg elhalad előttük és indultak utána a Kelet és Nyugat- Római követek.

Némely folyón átkeltek és még aznap meg is érkeztek Attila fapalotájához, amely olyan helyen volt, hol nem volt fa és kő, de Attila fapalotája emelt helyen volt.

Némely folyón átkeltek, tehát amely nem egy-kettő lehetett, hanem több, hiszen ha csak egy-kettő azt valószínűleg számmal jelzi. Ezek a némely folyók tehát a Fehér- Körös, Fekete-Körös, Gyepes, Kölesér, KORHÁNY folyók voltak. A KORHÁNYT ki kell emelni.

Mi is a KORHÁNY?

A Korhánny vagy Kurgán kunhalom és a népvándorlás kori avarok előtti népek királyait temették valaha ezekbe, így a hun királyokat is.

Egy hun királyról tudjuk, hogy folyómederbe temették, Attiláról. Amennyiben Zsadányban volt Attila hun király fapalotája, akkor nagy valószínűséggel itt is halt meg az esküvője éjszakáján. A Korhánny folyó tehát a legalkalmasabb hely lehetett a temetésre egyszerű okkal. Megakadályozni a sírablást, amely a hagyományos korhánnyból, kurgánból lényegesen könnyebb lehetett.

A Korhánny, mint folyó a folyószabályozások előtt jelentős vizet szállított a Bihari hegyekből Nagyszalonta, Geszt, Mezőgyánon át Zsadányba. Zsadány után Huszár Mátyás földmérő mérnök szerint beleveszett a mocsárba. Huszár Mátyás ezt a XIX. század elején tapasztalta és egy 1815-ben készült térképen jól látható, hogy a mai Zsadány belterületétől északra és nyugatra hatalmas több tízezer hektáros ingovány, láp, mocsár, nádas van. Zsadány belterületétől 2 km-re folyt el a Sebes Körös 1885-ig. Ma is jelentős vízfolyás mély mederrel a Holt-Sebes Körös. Ennek a Holt-, Sebes - Körösnek a déli partján helyezkednek el sorban a kunhalmok, kurgánok, korhánnyok Zsadány - Fancsikán 6 db, Biharugra - Peszerén 4 db. Ezekon kívül sok-sok halom van a településen, amely mesterségesen lett összehordva, lehet, hogy kirabolták, vagy csak erodálódtak.

Hol is található tehát az a Zsadány, amely jelenlegi 6600 hektáros területe még a honfoglalás után is értékes élőhely lehetett. Bizonyítja ezt három Árpád kori temploma Bölcsiben, Zsadányban, Fancsikán. Tehát a honfoglaló magyarok idejében is gazdagon termő, nomád állattartásra kiváló hely volt.

Zsadány Nagyváradtól dél-nyugatra, Gyulától észak-keletre található a Bihari löszhátak legnyugatibb részén a Kis-Sárrét legkeletibb pontján. Tehát északról a Sebes- Körös és a Berettyó folyó közötti áthatolhatatlan mocsár, nyugatról a Korhány folyóból szétterült ingovány és mocsár, délről a Korhány, Kölesér, Gyepes, Fekete és Fehér-Körösök védték, mint természetes véderők. Keletről pedig Zsadánytól 8-10 km-re futott az Ördög - árok, amelyet a szarmaták 322-332 között építettek, ezzel kipusztítva az összes fát a környéken. Ezt az árkot 378 körül a hunok elől menekülő gótok tudták áthatolni, addig biztos védelmet nyújtott az építőknél a keletről ide betörni akaró népekkel szemben.

Tehát Zsadány és szűk térsége a mai Geszt, Mezőgyán, Biharugra egy része egy hozzávetőleg 10.000 hektáros, minden irányból biztos védelmet adó, árvizek által nem veszélyeztetett löszhát volt.

Létezett-e ilyen hely az akkori Kárpát- medencében Zsadányon kívül? Véleményem szerint nem!

Attila, aki rengeteget utazott birodalmában, biztosan nem bízta családját a véletlenre, amíg ő távol volt seregével. Olyan helyen kellett a családi fészeknek lenni, amely nagy seregekkel bevehetetlen, megtámadhatatlan.

Elegendő fővárosa védelmére néhány ezer harcos és a mocsár, nádas, végszükség esetén az azt jól ismerőknek biztos menedéket, a támadóknak biztos pusztulást jelentett.

Így lehetett ez még ezer évvel később is, hiszen 1566-ban foglalták el Gyula várát a törökök, de Zsadányban még 1653-ban is háborítatlanul éltek a reformátusok, pedig Gyulától csupán 38 km-re volt Zsadány.

Zsadány a török időkben Nagyvárad eleste után került oszmán fennhatóság alá valóban rövid, néhány éves időre. Zsadány lehet az Alföldön az a hely, ahol szájhagyományról lehet beszélni. Így maradhatott fenn a Korhány -folyó, mint a hun király, Attila sírhelyének a neve.

Nem feledkezhetünk meg Priszkosz Rétorról, aki leírta utazását Attila fapalotájához.

Attila háza tehát emelt helyen volt a nagy faluban. Azt is Priszkosztól tudjuk, hogy Római építőmester is volt a faluban, aki a fővezér Onegesiusnak fürdőt is építtetett.

Zsadány löszhátas részének közepén áll a Paptava, mely már a XVIII. században is a helyi pap tava volt. A tó ma 13000 négyzetméter és pontos felmérésünk alapján legalább 50.000 m² lösz és homok hiányzik belőle. Soha nem volt vályoggödör.

A kitermelt lösz és a homok mélysége 5 m lehetett átlagosan. Hová tűnt el ez a rengeteg lösz és homok a Paptavából a középkorban vagy még előbb?

A Paptavától délre 400 m-re található egy 450 m hosszú 160 m széles magaslat, szabályos ellipszis, amely mérnöki munka és nem csak a katonai térképeken, hanem szabad szemmel ma is jól látható. Ezt az ellipszist a zsadányiak beépítették lakóházakkal, istállókkal, garázsokkal, jelentős része kert, hozzávetőleg 20 %-a jelenleg is temető.

Ezen a területen talált valahol nagy mennyiségben ismeretlen aranypénzt K.F. gyermek az 1960-as évek elején. Több vele egykorú, ma már felnőtt látta ezeket a pénzerméket. Sajnos K. F. öngyilkos lett és senki sem tudja hová lett a sok pénz és azt sem, hogy melyik korból származóak voltak.

Felvetődik a kérdés, hogy miért nem találtak értékelhető leletet Zsadányban és Zsadány közigazgatási területén a hun korból. Ennek több oka is lehet. Tény, hogy a hunok előtti szarmaták és a hunok utáni gepidák élőhelyeit megtalálták, de azokat is a jelenlegi belterület határán kívül.

Egyetlen hely volt Zsadányban a Püski domb, amelyet régészek kutattak hosszabb ideig. A Püski domb földrajzilag elkülönült a közigazgatási határon belül az általam feltételezett hun lelőhelyektől. Az ott ásatást végző régész házaspár ellen nemrég hirdetett ítéletet a bíróság az ásatásokkal kapcsolatos bűncselekmények elkövetése miatt. Nem tudom, mely ásatások és mely lelőhelyek anyagai miatt, de az ő felmérésük hiteltelen számomra. Bármit is leltek ott, akár hunokkal kapcsolatosan is. Egyéb ásatások nem voltak a településen, még a feltételezett király síroknál sem.

A Magyar Kormány közmunkaprogramokkal kívánja csökkenteni a munkanélküliek számát azokon a vidékeken - mint Zsadány és térsége -, ahol 30-40 %-os a munkanélküliek aránya. Ez üdvözlendő, értelmes elképzelés. A településeknek kell megtalálni az értelmes célokat, a közmunkások foglalkoztatására. Úgy gondolom, Zsadányban megtaláltuk ezt az értelmes célt. Kezdjük el feltárni a kurgánokat, korhányokat régészeti módszerekkel, megmentve valamennyi ott megjelent hunok utáni kultúra emlékeit is.

Ez nem kis munka, hiszen a legtöbb helyen akár 20-30.000 köbméter földet is meg kell mozgatni. Az eredmény azonban akár fantasztikus is lehet. Bizonyosságot szerezhetünk végre Attiláról, fővárosáról a hunokról.

Anyagilag is kifizetődő lehet a vállalkozás, hiszen a hun királyokat fényűzően temették el.

A Római Birodalomból és máshonnan rabolt, hadisarcként, adóként kapott kincsek nyomára is vezethet a kutatás. Ezek össz. súlya több száz kiló arany is lehet.

A mai modern technika segítségével meg kell kutatni a belterületen a beépített részeket fémkereső detektorokkal és csak ott ásni, ahol szükséges. Minden részletre kiterjedő vizsgálatot csak komoly, szakmailag felkészült történészek, régészek, néprajzosok bevonásával lehet végezni. Fel kell tárnunk még sok, talán a néprajzosok által könnyebben megfejthető titkot, nevet. Például a Zsadány szó eredetét, amelyre azt mondják, hogy szláv eredetű.

A hunok után szlávok éltek a vidéken. A Zsadány, Zwadán, Gadán tőlük ered és állítólag "Hatalmasságot" jelent.

Ki lehetett a hatalmasság?

A honfoglalás után önálló Fancsika település, ma Zsadányhoz tartozik, itt találhatóak a feltételezett királysírok, korhányok.

Fancsika, Fanchyka, Fanczika állítólag Attila hun király sok nyelven beszélő kémje, követe volt, amire én nem találtam írásos bizonyítékot, de ez még nem zárja ki, hogy a helyi néphagyomány ne lenne igaz.

Két Fancsika van még tudomásom szerint a Kárpát medencében, egyik Debrecen mellett a másik Ukrán területen Nagyszőlős mellett.

Amennyiben közmunka programban megvalósítható a régészeti feltárás, azt már el kell kezdeni 2003-ban. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának vezetőit megkeresem elképzeléseimmel.

Úgy tűnik sikerül egy magyarországi egyetem szakirányú tanszékvezetőjével tudományos irányba terelni a ma még merésznek tűnő bejelentésem vizsgálatát.

Minden részletet nem kívánok leírni, szeretném elkerülni az amatőr kincskutatók áradatát. Tudom, ma és korábban is dolgoznak fémkereső detektorral a faluban, láttam és hallottam egy s mást.

Kérem, vegyék elő a következő irodalmakat, olvassák el, vegyék elő a Kárpát - medence térképét és ha tudják, nézzék meg a folyószabályozások előtti Magyarország térképét.
Az általam leírt információkra, tényfeltárásokra mindennemű jogot fenntartok.

1. Prizkosz Rétor Töredékeiből Bp., 1999.
Fordította: Szilágyi Sándor

2. Radnai Mikes: A dombegyházi Attila - hagyomány új megvilágításban, 1981., Békéscsaba.

Zsadány 2003. január. 08

Tisztelettel:

Dudás Árpád